

roda, imam svoje posebne misli, ki so take nature, da bi se vrgel sam preko praga družbe, če bi jih poskušal zagovarjati ali celo uveljaviti. Kako naj si služim kruh s filozofijo in zgodovino, če se premaknem preko praga? ... Kaj imam sploh pravico zahtevati kruha od te družbe, če jo zaničujem in podiram? ... Morda se mi posreči, da zastupim troje ljudi s strupom svojih misli ter tako izločim droben kamenček iz stavbe, ki bi je s svojimi šibkimi rokami nikoli ne mogel porušiti do temelja ...“ (str. 82.) „Ne zapravlja samó svoje učenosti, celo igra se s koščki kakor mlada mačka s solnčnimi žarki. Izmučen je in utrujen, zato ima čudovit smisel za smešno stran življenja. Tragično stvar postavi pred izbočeno steklo ter se raduje nad imenitno karikaturó.“ (Str. 69.) Ta sodba o človeštvu velja v resnici — ako odštejemo učenost — za Cankarja samega. On je nihilist in se s tem baha, ker misli, da nam to imponira. A nam se zdi smešno ...

Ko imenuje Cankar „filistra“ vsakoga, ki priznava še božjo avtoriteto (str. 7.), ko stavi v isto vrsto Kristusa, Husa in Napoleona (str. 135.), ko imenuje hudobnega duha „usmiljenega, nesebičnega, edinega pravega prijatelja človekovega“ (str. 38.), ko se hvali, da je ustvarjen iz testa, ki misli hudič iz njega napraviti novo človeštvo“ (str. 48.), ko pravi, da so „krščanski narodi gnusna golazen, ki ima vsakdo pravico, da jo strè s peto“ (str. 46.) — ko tako posnema brezumne vzklike preživelih satanistov iz drugih slovstev, nam ne zbuja nobenega drugega čuvstva, kakor usmiljenja vreden bolnik, katerega mrzlični vzdih pač razodevajo podobe, vtisnjene njegovim razdraženi fantaziji, ob katerih si pa mislimo: Revež ne ve, kaj govori!

Plitvi duhovi izkušajo po ceni doseči nekaj slave s tem, da ponižujejo in zasmehujejo to, kar je veličastno in vzvišeno. To je pač zadnji dušeslovni razlog za žalostno dejstvo, da se otroci nezrelega novodobnega svetovnega nazarja tako predrzno zaganjajo v večne resnice krščanstva. Zato si tudi Cankar izkuša pridobiti cenenih lavorik na tem polju, ko pravi, da se je slovenski narod „pomehkužil in pohujšal pod vplivom krščanstva in njegovih hlapčevskih nauk“ (str. 74.). Kaj naj pač odgovorimo histeričnemu dekadentu, ki zdravemu ljudstvu očita, da je pomehkuženo! Kaj naj rečemo človeku, ki se norčuje iz onih, katerih „tolažba je v brezplodnem sanjarjenju, v lepih poljasnih sanjah o vsemogočnem Bogu!“ Po ušesih mu zvene razne blasfemije blaznih nadjudi, ko pravi: „To je narava človeška — klečplazstvo ... Tako so si ustvarili Boga in kralja ...“ (str. 159.). Nekaj nečuvveno origi-

nalnega hoče povedati, in zato popisuje mini-stranta, ki je „Boga sovražil“. Domišlja si, da bo vse bogoslovje prebrnil, ko piše, da Bog ljudi „vara“, da Bog „poslušá pobožno molitev in jo zasmehuje“ (str. 103.). Moralne krščanske zapovedi so mu nevšečne, in zato jih hoče spraviti s sveta s potezo svojega vsemogočnega peresa: „Jaz samó ne morem razumeti, čemú se sramujemo in čemu obžalujemo, da smo pokazali moráli hrbet ter se udali mesenim slastém ... Morála je kralj brez kraljestva“ (str. 154.). Dekadent misli, da je neskončno vzvišen, ko nam to pripoveduje, a nam se zdi neskončno nizek ...

Montaigne pravi nekje: „Neverniki se trudijo, da bi bili še slabši, kakor je mogoče.“ Zdi se nam, da se tudi Cankar trudi tako. Ker ne more priti v soglasje z večnimi zakoni, se hoče nad njimi maščevati in jih razbiti. A pri tem odkriva samo svojo slabotno onemoglost. Nam je žal za ta zavoženi in pokopani talent!

Taka je vsebina te knjige, ki se začenja filozofično, nadaljuje podlo in končuje neumno. To ni knjiga za lahkomišelné ljudi, ampak knjiga za nesrečne, da postanejo še bolj nesrečni, knjiga za izgubljene, da se še bolj izgubé. Večji satirik kakor pisatelj pa je vsakako knjigotržec, ki nam to knjigo priporoča kot — božično darilo!

Dr. E. Lampe.

Roza Jelodvorska. Lepa povest za mladino. Spisal Krištof Šmid. Založil Lavoslav Schwentner v Ljubljani. — Pred dvema mesecema smo omenili novo izdajo te mladinske povesti. Tu imamo že zopet drugo. Izšla je s šestimi podobami v barvotisku, ki so preprosto izdelane v najživejših barvah. Slog se nam je zdel v zadnjič omenjeni izdaji poljudnejši, dasi je tudi ta pravilen. R.

Hrvaška književnost.

Foma Gordjejev. Ruski napisao Maksim Gorkij. Preveo Milan Šarić. Naklada i tisk Dioničke tiskare u Zagrebu. Cijena knjigi 2 K 40 h, poštom 2 K 60 h. — Na grobu pesnika Nekrasova je rekel slavni romanopisec Dostojevskij, da izide za Nekrasovim prvi korifejam ruske poezije enakopravni pesnik — iz preprostega naroda. Tako se je tudi zgodilo. Iz proletariata je vstal Maksim Gorkij. Piše se pravzaprav Pješkov. Psevdonim „Gorkij“ pomenja „grenak, poln gorja“, kar je gotovo v zvezi z njegovim nemirnim, a tudi trpkim življenjem. To življenje, ki je res jako zanimivo, naravnost romantično, mu je pripomoglo po-